

WIADOMOŚCI Z KRAJU I ZE ŚWIATA

Z POSTĘPÓW W OCHRONIE PRZYRODY

IUCN – Światowa Unia Ochrony Przyrody
Grupa Specjalistów ds. Restytucji
Komisja Przetwarzania Gatunków

Wytyczne do restytucji (zaaprobowane na 41 spotkaniu Rady w maju 1995 r.)

Wstęp

Niniejsze wytyczne zostały przygotowane przez Grupę Specjalistów ds. Restytucji, działającą w ramach Komisji Przetwarzania Gatunków IUCN. Ponieważ próby restytucji gatunków podejmowane są na świecie coraz częściej, zaistniała pilna potrzeba wypracowania szczegółowych wytycznych, które pomogłyby tym przedsięwzięciom osiągnąć zamierzony cel, a jednocześnie gwarantowałyby, że nie będą one miały istotnych, negatywnych skutków. Chociaż IUCN sformułowała już w 1987 r. swoje Oficjalne Stanowisko w Sprawie Przesiedlania Żywych Organizmów, nadal nie było dokładniejszej instrukcji, obejmującej wszystkie aspekty przedsięwzięć restytucyjnych.

Wytyczne mają stanowić zbiór procedur użytecznych w programach restytucji, a nie sztywny kodeks postępowania. Wiele zaleceń odnosi się do restytucji przy użyciu osobników pochodzących z hodowli, a nie do przesiedlania dzikich gatunków. Inne dotyczą przede wszystkim gatunków zagrożonych w skali globalnej, z ograniczoną liczbą osobników – potencjalnych założycieli nowych populacji. Każda propozycja restytucji i owinna być rygorystycznie sprawdzona pod względem merytorycznym. Należy pamiętać, że jest to zawsze przedsięwzięcie bardzo złożone, długotrwałe i kosztowne.

Restytucje i przesiedlanie gatunków dla celów doraźnych, sportowych lub handlowych, bez zamiaru osadzenia w środowisku stabilnej populacji, są odrębną kwestią, wychodzącą poza zakres niniejszych wytycznych. Są one obiektem zainteresowania gospodarki rybackiej i łowieckiej.

Zamierzeniem autorów niniejszego dokumentu było objęcie instrukcją zarówno taksonów roślinnych, jak i zwierzęcych i dlatego ma on cha-

rakter ogólny. Planuje się regularne poddawanie go rewizji. W przyszłości zamierza się opracować szczegółowe instrukcje dotyczące restytucji poszczególnych grup roślin i zwierząt.

Kontekst

Coraz częstsze podejmowanie prób restytucji i translokacji (przesiedleń) gatunków doprowadziło do utworzenia Grupy Specjalistów ds. Restytucji, w ramach Komisji Przetrwania Gatunków IUCN. Priorytetowym zadaniem Grupy było uaktualnienie Oficjalnego Stanowiska w sprawie Przesiedlania Żywych Organizmów z 1987 r., w porozumieniu z innymi Komisjami IUCN.

Jest rzeczą ważną, aby niniejsze wytyczne wprowadzano w życie w kontekście szerszej polityki IUCN w odniesieniu do ochrony bioróżnorodności i zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi. Filozofia ochrony zasobów środowiska i gospodarowania nimi, prezentowana przez IUCN oraz inne organizacje i instytucje zaangażowane w ochronę przyrody, została określona w takich kluczowych dokumentach, jak „Troska o Ziemię” i „Światowa Strategia Ochrony Bioróżnorodności”, obejmujących szeroki zakres tematów. Akcentuje się tam konieczność udziału społeczeństw w zrównoważonym gospodarowaniu zasobami naturalnymi, potrzebę generalnego podniesienia standardu życia oraz potrzebę ochrony ekosystemów, a tam gdzie to konieczne, także ich odtwarzania. Restytucja gatunku jest szczególnym przypadkiem rekonstrukcji ekosystemu, w którym brak tego właśnie elementu. Dotychczas rzadko podejmowano próby rekonstrukcji całego zestawu gatunków roślin i zwierząt.

Próby przywracania przyrodzie pojedynczych gatunków roślin i zwierząt stają się coraz częstszą praktyką na świecie. Niektóre z nich kończą się sukcesem, wiele – niepowodzeniem. Ponieważ ta forma ingerencji w przyrodę staje się coraz powszechniejsza, Grupa Specjalistów ds. Restytucji z Komisji Przetrwania Gatunków IUCN uznała, że jej najpilniejszym zadaniem jest opracowanie odpowiedniej instrukcji, aby podejmowane w przyszłości przedsięwzięcia restytucyjne miały zarówno właściwe uzasadnienie merytoryczne, jak i duże szanse powodzenia. Ważne jest też, aby każda taka inicjatywa, niezależnie od wyniku, była dla wszystkich zaangażowanych w ochronę przyrody okazją do gromadzenia doświadczeń. Można mieć nadzieję, że mimo dużej różnorodności gatunków i warunków, których dotyczy, wskazania te, oparte na szerokim spektrum indywidualnych przykładów i licznych konsultacjach ze specjalistami z różnych dziedzin, przyczynią się do większego zdyscyplinowania koncepcji, projektów, analizy wykonalności i sposobu wdrażania programu restytucji.

Za najważniejsze uznano opracowanie takich wytycznych, które stanowiłyby proste, praktyczne narzędzie dla osób planujących, zatwierdza-

jących i prowadzących programy restytucji. Stąd też głównymi adresatami tych wytycznych są praktycy (zwykle menedżerowie lub naukowcy), a nie rządowi decydenci. Wytyczne skierowane do tej drugiej grupy zainteresowanych musiałyby niewątpliwie bardziej szczegółowo odnieść się do kwestii prawnych i politycznych.

1. Definicja pojęć

a) **Restytucja:** próba osadzenia gatunku na obszarze, który niegdyś był częścią jego historycznego zasięgu i na którym został wytępiony lub wyginął. Przywrócenie jest synonimem, ale zakłada pomyślny efekt restytucji.

b) **Translokacja:** zamierzone i przeprowadzone za pośrednictwem człowieka przemieszczenie dzikich osobników w obrębie arealu występowania gatunku.

c) **Zasilenie/Uzupełnienie:** dodanie osobników do istniejącej populacji tego samego gatunku.

d) **Introdukcje zachowawcze:** próba osadzenia gatunku, dla celów ochrony przyrody, poza stwierdzonym zasięgiem występowania, ale w odpowiednim siedlisku i eko-geograficznym zasięgu. **Takie działanie jest dopuszczalne tylko w sytuacji, gdy nie ma już żadnego odpowiedniego miejsca w obrębie historycznego zasięgu gatunku.**

2. Cele i zadania restytucji

a) **Cele:** głównym celem każdej restytucji powinno być przywrócenie dzikiej przyrodzie żywej, wolno żyjącej populacji gatunku, podgatunku lub rasy, która wyginęła (lub została wytępiona) w skali globalnej lub lokalnie. Populacja powinna być wsiedlona w pierwotne, naturalne siedlisko gatunku w obrębie jego zasięgu geograficznego przy założeniu, że wymagać to będzie tylko minimalnych zabiegów ochronnych w dłuższej perspektywie czasowej.

b) **Zadania:** zadaniem restytucji może być: zwiększenie szansy przetrwania gatunku w dłuższej perspektywie czasowej; przywrócenie gatunku kluczowego (w sensie ekologicznym lub kulturowym) w ekosystemie; utrzymanie i/lub przywrócenie naturalnej bioróżnorodności; zapewnienie długofalowych ekonomicznych korzyści dla lokalnej i/lub krajowej gospodarki; podniesienie świadomości ekologicznej; lub kombinacja powyższych.

3. Podejście interdyscyplinarne

Restytucja wymaga interdyscyplinarnego podejścia, angażując grupę osób o różnym wykształceniu i doświadczeniu zawodowym. Obok administracji rządowej, w skład grupy mogą wchodzić przedstawiciele rządowych agencji zajmujących się zasobami przyrodniczymi, agencji pozarządowych (NGOs), fundacji, uniwersytetów, służb weterynaryjnych, ogrodów zoologicznych (i prywatnych hodowców zwierząt) i/lub ogrodów botanicznych, dysponujący odpowiednią wiedzą. Za koordynację działań różnych podgrup odpowiedzialni są kierownicy zespołów. Należy zadbać o odpowiedni klimat społeczny wokół projektu i edukację społeczeństwa.

4. Działania poprzedzające projekt

4A. Biologiczne uwarunkowania restytucji

(i) Studium wykonalności projektu i badania podstawowe

- Należy dokonać oceny taksonomicznej przynależności osobników przeznaczonych do restytucji. Najlepiej, żeby reprezentowały one ten sam podgatunek lub rasę, co wytępiona populacja, chyba że nie dysponujemy odpowiednią ich liczbą. Należy prześledzić historyczne informacje demograficzne dotyczące osobników z rejonu restytucji, jak również podjąć molekularne studia genetyczne w przypadku wątpliwości co do taksonomicznego statusu osobników. Badania nad genetycznym zróżnicowaniem w obrębie i pomiędzy populacjami danego taksonu i jemu pokrewnych mogą być również pomocne. Ocena powinna być szczególnie wnikliwa w sytuacji, gdy populacja wymarła dawno temu.

- Należy przeprowadzić dokładne badania statusu i biologii naturalnych, dzikich populacji (jeśli istnieją), aby określić najistotniejsze potrzeby gatunku. W przypadku zwierząt, powinny one obejmować opis wymagań siedliskowych, wewnątrzgatunkowej zmienności i adaptacji do lokalnych warunków ekologicznych, zachowania socjalnego, składu grupy, wielkości areału osobniczego, wymagań osłonowych i pokarmowych, sposobu zdobywania pokarmu, drapieżców i chorób. W przypadku gatunków migrujących, badania powinny również objąć potencjalne obszary migracji. W przypadku roślin konieczne jest określenie biotycznych i abiotycznych wymagań siedliskowych, mechanizmów dyspersji, biologii rozmnażania, związków symbiotycznych (np. mikorzyzy, owadów zapylających), szkodników owadzych i chorób. Dobra znajomość biologii danego gatunku jest kluczowa dla całego programu restytucji.

- Należy sprawdzić, czy jakiś inny gatunek nie wypełnił luki po tym, który wyginął i który zamierzamy restytuować; dla zwiększenia prawdo-

podobieństwa sukcesu restytuowanej populacji istotne jest zrozumienie roli restytuowanego gatunku w ekosystemie.

- Odtwarzanie populacji powinno być wcześniej modelowane w różnych kombinacjach po to, aby oszacować optymalną liczebność i skład grupy osobników przeznaczonych do wypuszczenia w ciągu każdego roku, a także liczby lat koniecznych dla ustabilizowania się żywej populacji.

- Modelowe analizy żywotności reintrodukowanej populacji i trwałości siedliska pomogą zidentyfikować istotne zmienne środowiskowe i populacyjne i oszacować ich potencjalne interakcje, co ma decydujące znaczenie dla długofalowego sterowania populacją.

(ii) Poprzednie restytucje

- Należy starannie analizować poprzednie próby restytucji tego samego i/lub podobnego gatunku i utrzymywać stały kontakt z osobami dysponującymi odpowiednią wiedzą i doświadczeniem, zarówno przed jak i w trakcie opracowywania projektu restytucji i jego realizacji.

(iii) Wybór stanowiska i sposobu wsiedlenia

- Stanowisko powinno się znajdować w obrębie historycznego zasięgu restytuowanego gatunku. Jeśli program przewiduje wstępne zasilanie, to na stanowisku powinny jeszcze egzystować nieliczne osobniki danego gatunku. W przypadku programu pełnej restytucji nie może tam istnieć żadna szczątkowa populacja, aby zapobiec niebezpieczeństwu rozprzestrzenienia się chorób, rozpadu struktury socjalnej i wprowadzenia obcych genów. W pewnych okolicznościach restytucja lub zasilanie muszą być przeprowadzone na terenie ogrodzonym lub w jakiś inny sposób ograniczonym, ale zawsze powinno się to odbywać w obrębie naturalnego biotopu i zasięgu gatunku.

- Tzw. introdukcja zachowawcza powinna być podejmowana tylko jako ostateczne rozwiązanie, kiedy nie ma możliwości restytucji na pierwotne stanowisko lub w obrębie naturalnego zasięgu i tylko wtedy, gdy taki projekt może się znacząco przyczynić do ochrony gatunku.

- Obszar restytucji powinien gwarantować wprowadzonym osobnikom ochronę w dłuższej perspektywie czasowej (formalnie – jako obszar chroniony lub w inny sposób).

(iv) Ocena miejsca restytucji obejmuje:

- Określenie dostępności odpowiedniego siedliska: restytucje powinny być przeprowadzane tylko w takich miejscach, które spełniają siedliskowe i przestrzenne wymagania gatunku i prawdopodobnie będą je spe-

niać w przewidywalnej przyszłości. Trzeba również wziąć pod uwagę, że naturalny biotop gatunku mógł ulec zmianie od czasu jego wytępienia. Podobnie mogły ulec zmianie sytuacje prawna, polityczna lub kulturowa potencjalnych terenów restytucji; należy to sprawdzić i oszacować związane z tym potencjalne ograniczenia programu. Obszar restytucji powinien mieć taką siedliskową i przestrzenną pojemność, aby mógł utrzymać żywotną, samowystarczalną populację w dłuższej perspektywie czasowej, z uwzględnieniem jej wzrostu.

- Rozpoznanie i usunięcie lub zredukowanie do odpowiedniego poziomu uprzednio występujących przyczyn zaniku populacji w danym miejscu; mogą do nich należeć: choroby, nadmierne pozyskanie łowieckie i kolekcjonowanie, skażenie, zatrucie, konkurencja lub drapieżnictwo ze strony nowo wprowadzonych gatunków; utrata siedlisk; niekorzystny wpływ wcześniejszych programów badawczych lub sposobów gospodarowania; konkurencja ze strony zwierząt hodowlanych, która może być zjawiskiem sezonowym.

- Doprowadzenie – przed przystąpieniem do restytucji – do renowacji właściwego siedliska, tam gdzie uległo znacznej degradacji spowodowanej ludzką działalnością.

(v) Przygotowanie puli osobników odpowiednich do wsiedlenia

- Jest pożądane, aby osobniki przeznaczone do wsiedlenia pochodziły z dzikiej populacji. W przypadku, gdy istnieje więcej dzikich populacji, potencjalnych dostarczczyeli grupy założycielskiej, należy wybrać taką, która pod względem genetycznym jest najbliższa pierwotnej subpopulacji (podgatunkowi, rasie, odmianie lub ekotypowi) i reprezentuje podobne cechy ekologiczne (morfologiczne, fizjologiczne, behawioralne, preferencje siedliskowe).

- Pobieranie osobników do restytucji nie może zagrażać hodowanej grupie osobników lub dzikiej populacji źródłowej. Dostępność osobników do restytucji musi być zagwarantowana, a zasady korzystania z grupy źródłowej ściśle określone w programie restytucji.

- Nie można pobrać osobników z dzikiej populacji bez uprzedniej analizy wpływu takiego zabiegu na populację źródłową i uzyskania wyników wskazujących, że wpływ ten nie będzie negatywny.

- Jeśli restytucja ma być oparta na osobnikach hodowanych lub sztucznie rozmnażanych, muszą one pochodzić z populacji, którą gospodarowano właściwie, zarówno pod względem demograficznym jak i genetycznym, zgodnie z zasadami współczesnej ochrony przyrody.

- Nie powinno się przeprowadzać restytucji tylko dlatego, że istnieje w hodowli grupa osobników danego gatunku lub jest potrzeba pozbycia się nadwyżki hodowanych osobników.

- Przeznaczone do wypuszczenia osobniki, włączając w to te, które stanowią podarunek obcego rządu, powinny zostać poddane dokładnym badaniom weterynaryjnym jeszcze przed wysłaniem do miejsca przeznaczenia. Każde zwierzę, u którego stwierdzi się infekcję lub które wykaże pozytywną reakcję testową na nieendemiczne lub zakaźne patogeny, mogące mieć potencjalny wpływ na populację, musi być usunięte z programu, a pozostałe (niezainfekowane) należy poddać ścisłej kwarantannie przez odpowiedni okres przed ponownym przetestowaniem. Jeśli powtórny test wypadnie pomyślnie, to zwierzęta można przeznaczyć do udziału w programie.

- Ponieważ zainfekowanie poważną chorobą może nastąpić również w czasie transportu, zwłaszcza w przypadku transportu między kontynentami, należy przedsięwziąć odpowiednie środki ostrożności, aby zminimalizować to ryzyko.

- Osobniki przeznaczone do wsiedlenia muszą spełniać wszelkie wymagania dotyczące stanu zdrowia, określone przez władze weterynaryjne kraju przyjmującego. Jeśli zachodzi konieczność, to należy poczynić odpowiednie działania zapobiegawcze i ochronne, z kwarantanną włącznie.

(vi) Wsiedlanie osobników pochodzących z hodowli

- Większość dziko żyjących gatunków ptaków i ssaków wykorzystuje wyuczony w młodości sposób zachowania, aby przetrwać w środowisku. Osobnikom hodowanym powinno się również stworzyć warunki do zdobycia informacji, która umożliwi im później przeżycie na wolności. Należy więc zapewnić im odpowiedni trening w środowisku, w którym są hodowane; osobniki urodzone w niewoli powinny mieć podobne szanse przeżycia jak ich dzicy pobratymcy.

- Należy podjąć odpowiednie środki ostrożności, aby urodzone w niewoli, potencjalnie niebezpieczne osobniki (jak duże drapieżniki i naczelne) nie były zbyt oswojone z obecnością człowieka. Po wsiedleniu osobniki takie mogłyby stanowić zagrożenie dla okolicznych mieszkańców i ich żywego inwentarza.

4B. Socjo-ekonomiczne oraz prawne uwarunkowania restytucji

- Należy przyjąć zasadę, że restytucje są przedsięwzięciami długofalowymi, wymagającymi gwarancji stałego finansowania i politycznego wsparcia.

- Konieczne są socjo-ekonomiczne badania dla oceny wpływu programów restytucyjnych na lokalne społeczności, z uwzględnieniem zarówno kosztów jak i korzyści.

- Wnikliwa ocena stanowiska lokalnej społeczności względem projektu restytucji jest konieczna, aby zapewnić długofalową ochronę restytuowanej populacji, zwłaszcza jeśli zanik gatunku nastąpił na skutek działalności człowieka (np. przeeksplotowania w wyniku polowań, kolekcjonowania czy też utraty lub zmiany siedliska). Program musi być w pełni zrozumiany, zaakceptowany i wspierany przez lokalne społeczności.

- Jeśli bezpieczeństwo restytuowanej populacji jest zagrożone przez działalność człowieka, to należy podjąć zabiegi dla jego zminimalizowania w rejonie restytucji. Jeśli te zabiegi okażą się nieskuteczne, restytucji należy zaniechać lub poszukać innego obszaru dla realizacji projektu.

- Należy przeanalizować politykę danego kraju w kwestii restytucji i restytuowanego gatunku. Wymaga to analizy istniejącego regionalnego, krajowego i międzynarodowego prawodawstwa i przepisów, a także warunków przeprowadzania nowych zabiegów i wymaganych zezwoleń.

- Restytucja musi się odbywać z pełnym przyzwoleniem i zaangażowaniem wszystkich odnośnych agencji rządowych kraju przyjmującego/kraju gospodarza. Jest to szczególnie ważne w przypadku restytucji na terenach przygranicznych lub angażujących więcej niż jedno państwo, lub kiedy restytuowana populacja może rozprzestrzeniać się na tereny innych państw, prowincji lub terytoriów.

- Jeśli gatunek przedstawia potencjalne zagrożenie dla życia lub może powodować szkody, ryzyko to należy zminimalizować, a także podjąć odpowiednie postanowienia dotyczące ewentualnej rekompensaty szkód. Kiedy inne rozwiązania zawiodą, należy rozważyć możliwość usunięcia lub zabicia wypuszczonych osobników. W przypadku gatunków migrujących/mobilnych potrzebne są odpowiednie postanowienia na wypadek przekraczania przez nie granic państwowych.

5. Etapy planowania, przygotowania projektu i wsiedlania osobników

Należy:

- Uzyskać aprobatę odnośnych agencji rządowych i zgodę właścicieli terenu oraz nawiązać współpracę z krajowymi i międzynarodowymi organizacjami ochroniarskimi.

- Zorganizować multidyscyplinarny zespół i zapewnić mu doradztwo techniczne ekspertów we wszystkich fazach programu.

- Zidentyfikować wskaźniki krótko- i długofalowego sukcesu restytucji i określić czas trwania programu w kontekście uzgodnionych celów i zadań.

- Zabezpieczyć odpowiednie finansowanie wszystkich etapów programu.

- Wypracować program monitorowania populacji przed i po wsiedleniu, tak żeby każda restytucja była starannie zaplanowanym eksperymentem, z możliwością przetestowania metodologii za pomocą naukowo zebranych danych. Ważne jest monitorowanie zarówno stanu zdrowotnego osobników, jak i ich przeżywalności; dopuszcza się możliwość interwencji, jeśli sytuacja okaże się niespodziewanie korzystna.

- Odpowiednio starannie przebadać pod względem zdrowotnym i genetycznym przeznaczone do wsiedlenia osobniki, włączając w to te, które są prezentem od obcego rządu. Dokładnie przebadać stan zdrowia blisko spokrewnionych gatunków w rejonie restytucji.

- Jeśli wypuszczane osobniki były odłowione ze stanu naturalnego, to należy, jeszcze przed ich wyekspediowaniem, upewnić się, czy: a) są wolne od zakaźnych patogenów i pasożytów i b) w miejscu wsiedlenia nie będą narażone na kontakt z nosicielami czynników chorobowych (których nie było w miejscu ich pochodzenia i na które mogły nie nabyć odporności).

- Jeśli uważa się za konieczne zaszczepienie osobników, jeszcze przed wsiedleniem, przeciwko lokalnym endemicznym lub epidemicznym chorobom dzikich lub udomowionych populacji, to należy je przeprowadzić na etapie przygotowawczym, poprzedzającym stadium wsiedlania osobników, tak aby mogły nabrać odporności.

- Wykonywać odpowiednie zabiegi weterynaryjne lub ogrodnicze, wymagane dla utrzymania w dobrej kondycji zdrowotnej wsiedlonych osobników w ciągu całego programu. Zabiegi te powinny obejmować właściwie zorganizowaną kwarantannę, zwłaszcza jeśli grupa założycielska odbywa daleką podróż do miejsca wsiedlenia lub przekracza granice państwowe.

- Opracować plany transportu osobników do kraju i miejsca restytucji, ze szczególnym uwzględnieniem sposobów minimalizowania stresu, któremu podlegają podczas transportu.

- Opracować strategię wsiedlenia (aklimatyzacja wypuszczanej grupy w miejscu wsiedlenia; trening behawioralny obejmujący zdobywanie pokarmu i żerowanie; dobranie składu grupy, jej liczebności, systemu i technik wsiedlania; koordynacja w czasie).

- Ustalić sposób postępowania w przypadku konieczności interwencji (patrz niżej).

- Rozwijać edukację przyrodniczą, aby zapewnić trwałe poparcie dla programu; organizować profesjonalny trening dla osób zaangażowanych w długofalowy program; propagować program poprzez środki masowego przekazu i w lokalnej społeczności; tam, gdzie to możliwe, zaangażować lokalną społeczność w realizację programu.

- Dobro zwierząt przeznaczonych do wypuszczenia musi być główną troską na wszystkich etapach przeprowadzania restytucji.

6. Działania po wsiedleniu

- Wymagane jest prowadzenie monitoringu wszystkich wsiedlonych osobników lub próbkowej grupy osobników. Jest to najistotniejszy aspekt działań po wypuszczeniu. Można w tym celu użyć metod bezpośrednich (np. śledzenie, telemetria) lub pośrednich (informatorzy, tropienie).

- Konieczne jest prowadzenie badań dotyczących demografii, ekologii i behawioru wsiedlonej grupy.

Ponadto działania powinny obejmować:

- Badania długofalowego procesu adaptacji osobników i całej populacji.

- Ewidencjonowanie przypadków śmiertelności i badanie jej przyczyn.

- Podejmowanie interwencji (np. dokarmianie, pomoc weterynaryjna, zabiegi ogrodnicze), gdy zachodzi potrzeba.

- Podejmowanie decyzji co do rewizji, zmiany schematu lub przerwania programu, jeśli zajdzie konieczność.

- Kontynuowanie ochrony lub restytucji siedlisk tam, gdzie to konieczne.

- Kontynuowanie działalności w zakresie propagowania programu, włączając w to edukację i środki masowego przekazu.

- Przeprowadzenie oceny efektywności finansowej i skuteczności zastosowanych metod restytucji.

- Regularne publikacje w piśmiennictwie zarówno naukowym, jak i przeznaczonym dla szerszego grona odbiorców.

Tłumaczenie z j. angielskiego:

dr Małgorzata Makowska-Juchiewicz

Konsultant:

prof. dr hab. Zbigniew Witkowski

Uwaga od Redakcji: W angielskim oryginale „Wytycznych...” używane są określenia reintrodukcja, reintrodukowany gatunek (tytuł oryginału: Guidelines for Reintroduction). Jednak reintrodukcja jest określeniem sugerującym powtórne wprowadzenie na dany teren **obcego** gatunku, natomiast „Wytyczne...” odnoszą się przede wszystkim do sytuacji, gdy osobniki gatunku, który wyginął, wsiedlane są w obrębie jego historycznego zasięgu. Zgodnie więc z nowszymi pozycjami piśmiennictwa w tłumaczeniu użyto terminów „restytucja”, „restytuowany gatunek”. Zwracamy uwagę Czytelnika na następujące pozycje piśmiennictwa:

New T. R. 1995. *Introduction to invertebrate conservation biology*. Oxford Univ. Press, Oxford, New York, Melbourne.

Głowaciński Z. 1997. *Nowe kategorie IUCN/WCU dla gatunków zagrożonych i ginących*. Chrońmy Przyr. Ojcz. 53, 1: 60–66.

Machado A. 1997. *Guidelines for action plans for animal species. Workshop on drafting and implementing action plans for threatened species*. Berlitz 5–7 June 1997, Council of Europe, Strasbourg, 1–76.

Witkowski Z. 1998. *O konieczności uporządkowania prawno-organizacyjnego procesów restytucji i reintrodukcji gatunków w Polsce*. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 54, 2: 5–17.

Tłumaczka dziękuje za uwagi doc. dr. hab. Henrykowi Okarmie.

Z PARKÓW NARODOWYCH

Protest

Instytutu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk w Krakowie w sprawie organizacji Olimpiady Zimowej „Zakopane 2006” w Tatrzańskim Parku Narodowym

Wobec nasilającej się propagandy i rozpowszechnianej w środkach masowego przekazu dezinformacji w sprawie organizacji zimowych igrzysk olimpijskich w Polsce, Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, uwzględniając opinię Rady Naukowej Instytutu, wyraża stanowczy protest przeciwko planom organizacji zimowych Igrzysk Olimpijskich w Tatrzańskim Parku Narodowym pod hasłem „Zakopane 2006”.

Nasz sprzeciw opieramy na wiedzy naukowej, przepisach prawa obowiązujących na obszarach chronionych oraz przeświadczeniu o szkodliwości masowych imprez sportowych dla przyrody parku.

1. Tatry stanowią niewielki powierzchniowo, ale najwyższy i najcenniejszy przyrodniczo masyw górski między Alpami i Kaukazem. Jest to obszar o niespotykanej różnorodności biologicznej, wyrażającej się ogromnym bogactwem flory i fauny oraz wyjątkowym zróżnicowaniem siedlisk, ekosystemów i krajobrazów naturalnych. W tej części Europy Tatry stanowią najbogatsze centrum endemizmu. Stwierdzono tu ponad 30 karpackich endemicznych gatunków roślin naczyniowych, kilkadziesiąt gatunków endemicznych zwierząt oraz ponad 20 endemicznych zespołów roślinnych. Rozwój roślinności w ostatnich kilkunastu tysiącach lat ukształtował charakterystyczne dla wysokich gór naturalne strefy klimatyczno-roślinne, analogiczne do stref występujących w Alpach.

2. Ten niezwykle cenny pod względem przyrodniczym obszar górski, staraniem wielu pokoleń ludzi oddanych Tatrom, od blisko 45 lat jest